

1. Τὸ Παλιοχώρι

Αὐτὰ π θὰ σὲ πῶ τὰ χω ἀκούσ' ἀπ τὸ βατέρα μας, π τὰ δηγούτανε
στὸ δαγῆ τὸ Δῆμο, τὸ βαποῦ τὸ Λευτέρ' καὶ τὸ δαγῆ τὸ Φωτάκ' καὶ μιὰ
ἄλλ' φορὰ τὸν ἀδερφοῦ μας τὸ Φρουμουῖζ, καὶ κάθουσα τ ἄκουσ' ἀπ' ἄλλουνοῦ.

Херин
Безмен
Ладислав
Григор
Донатов
А.В.
т. 41. 1937-8
н. 106-110

1) Κατ' ἄλλην ἀνακοίνωσιν τοῦ Λαμπου Βουτσᾶ, ἐτῶν 72 ἡ ἐπιγραφὴ ἦτο : «ΕΘΑΔΕ ΚΑΤΑΚΕΙΤΑΙ Η ΜΑΚΑΡΙΑ ΑΜΑΛΙΑ Η ΚΑΙ ΕΥΦΗΜΙΑ Η ΊΩΝ ΑΡΜΕΝΙΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑ ΙΝΑ Ζ ΜΑΤΟΥ Β», ἀποτέλεσμα δὲ αὐτῆς ἐπὶ τοπογράφου ἔλαβεν ὁ τότε ἐπίσκοπος Μετρών.

2) Κατ' ἄλλην ἀφήγησιν τῆς Μαρίας Ἰωαννίδου, ἐτῶν 87, ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ Ἀλβασανίου ὀνομάζετο Χατζῆ Νερσὲς καὶ ἦτο σαράφης τὸ ἐπάγγελμα δηλαδὴ τοκιστὴς χρημάτων.

ἔλεγε στὸ γόσμο νὰ γέν'νε ὑπὸ χωρὶς πόλεμο, κι αὐτὸς τς ἔδνε τὸ βασιλικὸ λόγο τ' νὰ μὴ βράξ' νὲ αὐτνοὺς, νὲ τὸ βιότς, καὶ οἱ χστιανοὶ ὅς' ἔγλεπανε π' δὲ βόρνε νὰδισταθοῦνε ὑποτάζδανε. Ἐκεῖνα τὰ χρόνια, στὰ δῶκ' μας τὰ μέρια χωριά μὲ κάστρο ἦδανε ἡ Σηλυβριά, οἱ Πουβάτες (εἶχανε πύργο), τὸ Κονομεῖο, τὸ Παπάζ βουργάζ καὶ οἱ Μέτρος. Τὸ Ξάστερο, οἱ Γιαλοῦς, οἱ Δελιόνες, τὸ Τσακίλ', τὸ Ἀλβασάν', τὸ Νιχώρ' καὶ τὸ Κατήκιο δὲ ἦδαν ἀκόμα καμωμένα.

Γιὰ τὴ Σηλυβριά δὲ ξέρμε ἂν παραδόθηκε τότε στὸ Σουλτάν Μουράτ, μόνε γιὰ τς Πουβάτες λένε πό δωκαν χῶμα καὶ νερό, καὶ γένκανε τεσλὶμ δίχως πόλεμο, κι ὁ Σουλτάνος ἔστσε τὸ τσαδῆρ τ' ὄζω μεριά ἀπ' τὸ χωριό. Ἦδανε τότες ἀνοιξ [Μάρτς γιὰ Ἀπρίλς (1)] κι ἓνας Τοῦρκος γενίτσαρος ἔδεσε τ' ἄλλογο τ' μέσ' σ' ἓνα κριθάρ νὰ βοσκήσ'. Ὁ νοικοκύρς τ χωραφιοῦ θέλεσε νὰ τονε βοδίσ, ἀμὰ ὁ γενίτσαρος τόνε βάρσε. Πλάλξανε οἱ Πουβατιανοὶ νὰ βοθήσνε τὸ χωριανό τς. πλάλξανε καὶ οἱ γενιτσάρ' νὰ βοθήσνε τὸ δικό τς καὶ γένκε μεγάλο ταβατούρ. Τότε σάν ἄκσε κι ὁ Σουλτάνος τὸ σαματᾶ, ἔστλε τὸ σεῖς τ καὶ τς ἔφερε γουλινοὺς βροστὰ τ. Ἀγριεμένος τς ἐρώτσε, γιατί ἀφοῦ παραδόθηκανε κι ἔδωκαν τὸ λόγο τς νὰ μὴ βολειμήσνε, γιατί τῶρα βαροῦνε τὸ στρατό τ; Οἱ Πουβατιανοὶ εἶπανε: «Ἐμεῖς τὸ λόγο μας τόνε βαστάμε, ἀμὰ ἐσὺ δὲ δونه βαστάς, γιατί ἔδωκες ἀπόλυα στ' ἀσκέρς καὶ ἄρκειψε νὰ γεδιρδᾶ ἡ καὶ κριθάρια μας». Σάν εἶδε ὁ Σουλτάνος π γένκανε δίκιο, πλέρωσε 100 ἄσπρα γιὰ τὴ ζημιὰ στὸ βουβατιανό, καὶ κοῦμασε τὸ γενίτσαρο ἔδεκεῖ μέσ' στὸ χωράφ' π γεδίρτσε καὶ τν ἄλλ' τ' βουρνη τράβε γιὰ τ βόλ'.

Ἐκεῖν' τὴ χρονιά, ὁ καιρὸς πῆγε ἀναβροχιά, τ' ἄλλα δὲν εὔρισκαν χορτάρ' καὶ ψόφαγαν καὶ στ' ἀσκέρ' ἔπεσ' ἀστένεια, γιαιταντὸ ὁ Σουλτάνος ἀναγκάσσε νὰ γυρίσ' πίσω στὸν Ἀδριανού. Περνώδας ἀπ' τὰ μέρια μας μόνε οἱ Παλιοχωρίτες παραφύλαγανε κι ὅπ' ἔγλεπανε ἓνα δυὸ ἀσκέρια μοναχά, τὰ σκότωνανε. Οἱ Τοῦρκ' τότες δὲ βόρσανε νὰ τσὲ κάμνε τίποτα, γιατί ἀπὸ πίσω εἶχανε τὸ φόβο γὰ μὴν ἔρτνε καὶ οἱ Ἕλλην' τς Πόλς.

Ὑσταρ' ἀπὸ χρόνια, ὁ Σουλτάν Μεχμέτ Φατίχ, κίνσε μὲ πλειότερο στρατὸ νὰ πάρ' τ βόλ'. Τότες ἡ Σηλυβριά καὶ οἱ Μέτρος πολιορκήθηκανε καὶ παρτήκανε ἀπ' τοῖς Τοῦρκ', ἀφοῦ πολεμήσανε παλκαρίσια. Οἱ Παλιοχωρίτες ἀπ' τὸ φόβο τς ἄφκανε τὸ χωριό κι ἔφγανε, ἄλλ' στς Μέτρος κι ἄλλ' στὸ

1) Ἡ πολιορκία Κων)πόλεως ὑπὸ Μουράτ Β' ἔγινε τὸν Αὐγουστον τοῦ 1442, αἰτία δὲ τῆς διαλύσεώς της ὑπῆρξεν ἡ ἐπανάστασις τοῦ Μουσταφᾶ, νεωτέρου ἀδελφοῦ τοῦ Μουράτ Β', ὅστις ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἑλνᾶ, οἰνοπόλου τοῦ Σουλτάνου, ἐκυρίευσεν τὴν Νίκαιαν. («Βιογραφικὴ Ἱστορία τῶν Σουλτάνων» ὑπὸ Α. Βαπορίδου, Κων)πολς 1894, Τόμος Α' σελ. 56).

3) Ὁ Σουλτάνος Μεχμέτ Β', ὁ Πορθητής, διῆλθε τῶν μερῶν ἐκείνων τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1453, κυριεύσας τὶς Ἐπιβάτες καὶ τὸν Ἅγιον Στέφανον, ἐξαιρέσει τῆς Σηλυβρίας (Ἑνθ. ἀν. Τόμ. Α' σελ. 70).

Κονομεϊό, και οι Τουρκ, σαν ηύρανε το χωριό άδειο, τό βαναν φωτιά και το κάψανε, κι άμα πάρτικε ή Πόλ' το Παλιοχώρ' (τά χωράφια τ') γένκε χιτήμα σουλτανκό και πολλές φορές ό Σουλτάνος πάγαινε εκεί κι άβλάδιζε.

2. Το Τσακήλι.

"Υσταρ από χρόνια, δέ ξέριμε πόση, βορει καμμιά πενηδαριά, γένκε το Τσακήλ'.

"Εκείν' τα χρόνια, όπως έκαμαν ακόμα και στα δικά μας, οι Τουρκ', με φερμάν' τ Σουλτάνου, σκότωναν όποιος σήκωνε κεφάλ' κι αν ήδανε πολ- λοί, τον αρχηγό τς και τς άλλοι τς έστελναν σουργκιούν, και το βιό τς τό περνε το Δοβλέτ. Μ' αυτό το δρόπο αρχόδαινανε οι Τουρκ' βαλῆδες, γιατί κατγόραγανε άδκα για επαναστάτες τσι χστιανοί π γήθελαινε να πάρνε το βιό τς. "Εδνανε και στο δοβλέτ άμα τσέπωνανε κι εκείν' όσα πρόφταναν.

Στο "Αϊδίν' τς "Ανατολής γένκε μιá επανάσταση, και ό Βαλῆς έστλε 18 οίκογένειες "Αϊδνιώτες στο Σουλτάνο να τσέ παιδίσ'. Αυτοίν' γούλ' έκρέ- νανε τούρκικα, καραμανλήδκα και είχανε και όνόματα Μουράτς, "Αστρος, Λυγέρς, Καριμάνς. "Ο Σουλτάνος δέ τς έκρέμασε, μόνη τς έχάρσε στο λαλά τ (παιδαγωγό) Μαχμουτ Βελῆ Πασσά, και τον έδωκε και το μιρά τ Παλιο- χωριού, ίσαμε δεκαπέδε χιλιάδες άκονούμια, βουνά, δρομάνια και κάβο για να τσέ κάμ' χωριό. "Ο Βελῆ Πασσά, τς έκαμε 18 σπίτια από έφτά ίσαμ οχιτώ μέτρα άψλά. "Ισαμε το πάτωμα ήδανε πειρόνια κι από κεϊ κι άπάν' ξύλα και τουβλι. Τα ξύλα τά κοψαν απ τα βουνά τ "Αηλιά και του Κούγδερε. Μερικά άπ' αυτά σώζδανε ίσαμε τα 1885. Είχανε χοδρά δβάρια σα γουλά- δες κι από πάν άφερίτες.

Αυτές οι 18 οίκογένειες δούλευαν τα χωράφια και ύσταρ' άπ' άγάλ' άγάλια ήρτανε και οι Παλιοχωρίτες και κόντισανε κοντά τς με τν άδεια του Μαχμουτ Βελῆ Πασσά κι έκαμαν σπίτια χωριστά από τς Καραμανλήδες, ξεχέρο- σωναν τα χέσα μέρια και τα δούλευαν σα γολίγ'. Μόνη που τα σπίτια ήδανε δικά τς, απ το μαζούλ' έδνανε στα τέσσερα ένα για δυό. Σιν αρχή οι Καρα- μανλήδες δέ τς είδανε με καλό μάτ, άμα ύστερα σα σβεθέρισάσανε μόνοιασαν και ξαγόρασαν το δόπο άπ' τα παιδιά του Μαχμουτ Βελῆ Πασσά.

"Οδες έκαμε το Τσακήλ' ό Πασσάς, έκαμε και το τζεσμέ π σώζεται ως τα τώρα. "Απάν μεριά άπ' το γάλαδο τς Μεγάλς τς γούφνας έχνε και μιá πλάκα με τ' όνομα τ.

Οι Τουρκ' τα παλιά τα χρόνια δόσιμο για τα χωράφια δέ μάζωναν, άμα μιá φορά ένας Σουλτάνος παραπονιούδανε στο πρεσβευτή τς Γαλλίας, που είχε τότε συμμαχία με τ Τουρκία π δέν είχε παράδες, κι' εκείνος τον όρμήνεψε να βάν' βεργί στα χωράφια άπάν σιν άξία τς. Τότες βγήκαν έπι- τροπές να καταγράψνε τα χωράφια μαζι με το μονητάρ κάθε χωριού. "Εγας Μετηνός άγας όρμήνεψε τς χωριανοί μας να βγάννε εκείν' τη βλάκα, γιατί

τότες τὸ χωριὸν θὰ τὸ ξαναγράφαν· στὰ ὁγόνια τοῦ Πασσᾶ, καὶ ἔτι οἱ Τσακλιῶτες θὰ πλέρωναν πάλε νοῖκι, σ' αὐτοὺς καὶ ἔξωρα δόσ' μοι στὸ βεῖλικ'.

Τότες ἔβγαναν ἀπὸ καὶ τῇ βλιάκα καὶ ὅδε ἔστρωναν μάλτες τὴν ἐκκλησιὰ τὴν ἔβαναν ἐκεῖ π γήδανε τὸ παγκάρ, καὶ ἔτι τὸ χωριὸν γλύτωσε καὶ δὲ γράφηκε βεῖκο.

Τὰ τελευταῖα χρόνια οἱ Τσακλιῶτες πολιτίσκανε. Πολλοὶ πάγαιναν σὺν βόλ' καὶ δούλευαν γουναράδες. Οἱ Καραμανλήδες ἔμαθαν γοῦλ' ρωμαῖκα. Ἦσαν καὶ Ἠπειρώτες καὶ Ἕλληνοὶ τς Βουργαρίας καὶ γένκανε χωριανοί.

Τὸ χωριὸν μας τὸ ἔφταξε ἐγὼ ὅδες ἄρκεψα νὰ νοιώσω τὸ γόσμο π γεῖχε ὀχτακόσιες ψυχές, καὶ ὅδες ἔφγαμε ἡμασταν ἀπὸ χίλιες διακόσιες.

Ἐξηγήσεις ἀγνώστων λέξεων:

δαγῆς—πρὸς μητρὸς θεῖος, λέξις τουρκικὴ, *βουνὰρ*—πηγή, λ. τουρκ., *τεσλίμ*—παράδοσις, λ. τ., *κιοῦγγια*—πηλοσωλῆνες, λ. τ., *βαῖρια*—ράχες βουνῶν, λ. τ., *ταβατοῦρ*—ὀχλοβοή, λ. τ., *σαματὰς*—θύρρυθος, λ. τ., *ἀπόλνα*—ἐλευθερία δράσεως κατὰ βούλησιν, *γεδιρδάγω*—ἐπίτηδες ἀφίνω νὰ φάγη ἄλλος, λ. τ., *ἀσκέρ*—στρατιώτης καὶ στρατός, λ. τ., *ἀστένεια*—ἐπιδημία, *ἀβλαδίξω*—ὑπάγω εἰς κυνήγιον, λ. τ., *φερμάνι*—διαταγὴ γραπτὴ, λ. τ., *σουργιούν*—ἐξορία, λ. τ., *δοβλέι*—κράτος, λ. τ., *δονούμα*—στρέμμα λ. τ., *ὀρμηγεύω*—συμβουλευθῶ, *κουλάς*—πύργος, λ. τ., *ἀφεγίς*—φρεγγίτης, τρύπα ἐπὶ τῆς στέγης ἀκεπασμένη με γυάλινη κοῦπα, χορησιμεύουσα ἀντὶ παραθύρου, *κονεῖζω*—ζάδηναι, προσφεύγω, λ. τ., *τσεσμές*—βρούσις λ. τ., *κάλαθος*—κρουνὸς βρούσεως, *βεῖλικ*—κράτος, λ. τ., *μάλτες*—μεγάλες ἄσπρες πέτρινες πλάκες πρὸς ἐπίστρωσιν, *βεῖκο*—ιδιόκτητον, κτῆμα δυνάστου βέη, *δόσμο*—φόρος.

Ὅσας λέξεις ἀνωτέρω ὀνομάζω τουρκικάς δὲν εἶναι τουρκικῆς οἰκῆς ἀλλὰ ἀπὸ τὴν τουρκικὴν τὰς παρελάβαμεν.

Β' Στατιστικαὶ πληροφορίες περὶ τῶν σχολῶν τῆς κοινότητος Πετροχωρίου

1. Ἀντίγραφον Ἐκθέσεως ὑποβληθείσης εἰς τὴν Μητρόπολιν Μετρῶν 1915.

Ἐκ τῶν σχολῶν, ἡ μὲν κυρίως σχολὴ ἐκτίσθη τῷ 1875 ἔτει· τὸ φιορμάνιον αὐτῆς εἶναι ἄγνωστον εἰς τίνος χεῖρας περιῆλθεν, ἐὰν σώζηται ἢ ἀπολέσθῃ· δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μὴν ἔχη φιορμάνιον, διότι ἄνευ προηγουμένης ἀδείας τῆς Σεβ. Κυβερνήσεως δὲν δύναται νὰ κτισθῇ σχολή. Ἄς οἰφθῇ ἐν βλέμμα εἰ δυνατόν, εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, ἵσως εὑρεθῇ που κατ' αὐτῆς σχολῆς, ἐὰν ὑπάρχῃ. Ἡ δὲ ἄλλη, εἶναι οὐχὶ σχολὴ κτισθεῖσα διὰ φιορμανίου, ἀλλὰ οἰκία, κτῆμα τῆς Ἱερᾶς Ἐκκλησίας, χρησιμεύουσα ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων ὡς κατοικητήριον τῶν κατὰ καιροὺς ἱερέων τε καὶ διδασκάλων.

λων· ἀπὸ δέκα δὲ ἐτῶν καὶ πλέον μέχρι σήμερον, μία τῶν αἰθουσῶν αὐτῆς ἐξ ἀνάγκης χρησιμοποιεῖται αἰθουσα παραδόσεως, ὅταν ἡ κοινότης διατηρῇ δύο διδασκάλους μὴ δυνάμενους νὰ ἐργασθῶσιν ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ αἰθούσῃ τῆς κυρίας Σχολῆς.

Ἐκ τῶν δύο διδασκάλων ὁ μὲν Γεώργιος Ἀναστασιάδης κατάγεται ἐκ Πετροχωρίου, ἐσπούδασεν ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ, ἔχει δὲ ὡς ἐφ' ὅσον ἐγγράφον τῶν σπουδῶν αὐτοῦ ἐνδεικτικόν, οὕτινος ἀντίγραφον ἐσωκλείστως ἀποστέλλεται τῇ Ἱ. Μητροπόλει. Ἡ δὲ διδασκάλισσα Φωτεινὴ Σ. Δημητριάδου κατάγεται ἐξ Ἐξαστέρου Σηλυβρίας, ἐσπούδασεν ἐν Κηφισίᾳ Ζαππεῖῳ Παρθεναγωγείῳ καὶ εἶναι ἐφοδιασμένη δι' ἀπολυτηρίου ἐγγράφου, οὕτινος ἀντίγραφον ἐπισυνημμένως ἀποστέλλεται πρὸς τὴν Ἱ. Μητροπόλιν.

Φοιτῶσιν εἰς ἀμφοτέρους τὰς σχολὰς 66 μαθηταὶ καὶ 62 μαθήτριαι, ἐν ὧν 128, κατατεταγμένοι εἰς 4 τάξεις· 5 εἰς τὴν Δ' τάξιν, 9 εἰς τὴν Γ', 16 εἰς τὴν Β', 35 εἰς τὴν Α' καὶ 63 εἰς τὸ Νηπιαγωγεῖον.

Ἐκ τῶν διδασκάλων ὁ μὲν λαμβάνει μισθὸν 20 λίρας Τουρκίας, ἡ δὲ 15. Ὁ μισθὸς τῶν διδασκάλων καταβάλλεται αὐτοῖς ἐκ τῶν εἰσπράξεων τοῦ κηροπωλήματος καὶ τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ περιφερομένων δίσκων.

Πετροχώριον τῇ 19ῃ Ὀκτωβρίου 1915

(Τ. Σ.) Ἡ Ἐφορεία

2. Ἀπόσπασμα λογοδοσίας

διευθυντοῦ δημοτικοῦ σχολείου Πετροχωρίου 1920

Ἀπὸ Σεπτεμβρίου 16 μέχρις Ἰανουαρίου 8 ἐνεγράφησαν μαθηταὶ 50, μαθήτριαι 40, τὸ ὅλον 90, οἵτινες κατενεμήθησαν εἰς τρεῖς τάξεις καὶ εἰς τμήμα Νηπιαγωγικόν. Εἰς τὴν Γ' τάξιν κατετάχθησαν 8, εἰς τὴν Β' 17, εἰς τὴν Α' 12 καὶ εἰς τὸ Νηπιαγωγικὸν τμήμα, ὅπερ διὰ τὴν πληθύνειν τῶν νηπίων διηρέθη εἰς δύο τμήματα, κατετάχθησαν εἰς μὲν τὸ πρῶτον τμήμα 21, εἰς δὲ τὸ δεύτερον 32. Ἀπεσύρθησαν ἀπὸ τὴν Γ' τάξιν 4, ἀπὸ τὴν Β' 9, ἀπὸ τὴν Α' 6, ἀπὸ τὸ Νηπιαγωγικὸν τμήμα 11 καὶ ἀπὸ τὸ Β' 18. Ὅστε ἐκ τῶν 90 μαθητῶν καὶ μαθητριῶν οἱ 48 μετὰ πλείστας ἀπουσίας ἀπεσύρθησαν, ἄλλοι μὲν πρὸ τοῦ Πάσχα ἄλλοι δὲ μετ' αὐτό, ὑπελείφθησαν δὲ 42, οἱ ὅποιοι καὶ αὐτοὶ μετὰ οὐκ ὀλίγας ἀπουσίας τῶν προσῆλθον νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς ἐξέτασιν.

Μαθήματα ἐν ἀπάσαις ταῖς τάξεσιν ἐδιδάχθησαν τὰ Θερησκευτικά, Ἑλληνικά, Γραμματικά, Μαθηματικά, εἰς δὲ τὴν Γ' τάξιν καὶ τὰ Ἱστορικά, Γαλλικά καὶ Ὡδική.